Pinje

Pinus pinea

I korthet

- *Pinus pinea* – tallväxter (Pinaceae).
- Odlad i Medelhavsområdet i årtusenden; det exakta ursprunget är okänt.
- Vintergrönt barrträd som med åldern får en platt, parasollformad krona.
- Fröplantor har i flera år korta, blågrå ungdomsbarr; de långa barren kommer senare.
- På sommaren ute i full sol, på vintern ljust, svalt och frostfritt vid cirka 5–10 °C.
- Tål torka bättre än stående vatten och behöver ett mycket väldränerat odlingsmedium.
- Fröna blötläggs och gror oftast efter 1–3 veckor vid 20–25 °C.

Det här kan du se fram emot

Med fröna av pinje har du grunden till ett barrträd med Medelhavets karaktär som du själv formar från den första groddplantan. De stora fröna gror oftast efter 1–3 veckor. De första åren har den unga plantan korta, blågrå ungdomsbarr, och du kan hålla den tät genom att nypa de nya skotten. Den karaktäristiska parasollformen byggs upp under många år.

Många förknippar bonsai med ett färdigt litet träd från butiken. Med frön börjar du ett steg tidigare – och det ger dig något som ett köpt träd aldrig kan: Du bestämmer själv formen från den allra första groddplantan, och du kan odla arter som sällan eller aldrig säljs som färdiga bonsai. Det kräver tålamod, för det tar några år innan fröplantan har blivit ett riktigt bonsaiträd. I gengäld är trädet ditt eget från början till slut. Här nedan hittar du det du behöver veta för att komma bra igång med just den här arten.

Introduktion

Pinje (*Pinus pinea*) är ett vintergrönt barrträd i familjen tallväxter och ett av Medelhavsområdets kännetecken. Den har planterats runt Medelhavet i årtusenden för sina stora, ätliga frön – pinjenötterna – och sitt virke, och därför är det ursprungliga utbredningsområdet inte känt med säkerhet; troligen hör den hemma i den västra delen av Medelhavet. Som gammalt träd får pinjen en hög, kal stam och en bred, platt, parasollformad krona. Det vuxna trädets barr sitter parvis och är 10–20 cm långa. Fröplantor ser helt annorlunda ut: I flera år – ofta fem år eller mer – har de korta, enkelsittande, blågrå ungdomsbarr, och de långa barren kommer först gradvis. Många pinjebonsai hålls länge i den här ungdomsformen. Kottarna är tunga och mognar under tre år, och i naturen sprids de stora fröna främst av fåglar och små däggdjur. I marken tål äldre träd en del frost, men unga plantor skadas lätt av hård frost, och i en skål ska pinjen övervintra frostfritt.

Förökning

Lägg fröna i ljummet vatten i 12–24 timmar och så dem sedan cirka 1 cm djupt i fuktig såjord eller kokossåmull. Vid cirka 20–25 °C gror de första oftast efter 1–3 veckor; inte alla frön gror. Möss tycker om de stora fröna, så om du sår ute eller i ett förråd ska såbrättet täckas. Groddplantor av tall är känsliga för svampangrepp: Ge dem ljus och luft och vattna inte för mycket. Pinjen bildar tidigt en lång pålrot och flyttar sig dåligt när den blir större – skola därför om groddplantorna till egna, djupa krukor med pikeringsjord så snart de har rätat upp sig.

Säkerhet: Frön, näringsämnen och odlingsmedier är inte avsedda att ätas – varken av människor eller djur. Vissa arter är giftiga, så förvara dem oåtkomligt för barn och djur.

Placering och ljus

Pinjen vill ha det varmt och mycket ljust – gärna full sol. Från slutet av maj, när det inte längre finns risk för nattfrost, till oktober står den bäst ute på en solig plats. Groddplantor som har såtts inomhus vänjs gradvis vid direkt sol. I ett varmt vardagsrum trivs pinjen inte.

Vattning och näringsämnen

Håll odlingsmediet jämnt fuktigt på sommaren, men låt det torka lätt i ytan mellan vattningarna – pinjen tål torka bättre än stående vatten. På vintern vattnas bara sparsamt. Från april till september ges flytande bonsainäring var fjärde vecka.

Odlingsmedium

Odlingsmediet ska vara mycket väldränerat. Färdig bonsaijord är en bra grund – till tall gärna blandad med extra kvartssand. Till unga plantor passar pikeringsjord med kvartssand. Unga plantor planteras om vart annat till vart tredje år på våren; var rädd om pålroten och ta inte bort all gammal jord – tallens rötter lever tillsammans med svampar (mykorrhiza), som trädet har nytta av.

Beskärning

I ungdomsfasen växer pinjen fritt hela sommaren. Vill du ha en tät, kompakt planta kan du från juni till september nypa de nya skotten flera gånger så att de förgrenar sig. Senare, när trädet bildar vuxna barr, formas det genom att de nya skotten (”ljusen”) nyps ner på våren. Den karaktäristiska parasollformen med kal stam och platt krona är ett långsiktigt mål – grenarna på stammens nedre del tas bort först när trädet har blivit kraftigt.

Övervintring

I en skål ska pinjen övervintra frostfritt. Ta in den innan det fryser och ställ den ljust och svalt vid cirka 5–10 °C – t.ex. i ett ouppvärmt, ljust rum, ett kallt uterum eller ett kallt växthus. I ett varmt vardagsrum blir skotten svaga, och skadedjur kommer lätt. Vattna sparsamt, men låt aldrig rotklumpen torka ut helt, och ge ingen näring. Från slutet av maj kan pinjen stå ute igen.

Viktiga odlingstips

Det mesta som går fel vid sådd beror på för mycket vatten eller för lite ljus. Jag rekommenderar ett lätt, näringsfattigt såmedium som såjord eller kokossåmull, så att de fina rötterna inte ruttnar. När groddplantorna ska skolas om ger pikeringsjord med kvartssand god dränering och ett stabilt rotsystem. Senare, när trädet ska formas som bonsai, är min färdigblandade bonsaijord en bra grund. Ha tålamod: Frön från samma påse gror inte alltid samtidigt, så låt såbrättet stå kvar även om de första groddplantorna redan har kommit upp.